

Energidepartementet

Postboks 8148 Dep

0033 OSLO

DIN ČUJ./ DERES REF:

25/1795

BEAIVI / DATO:

09.09.2025

MIN ČUJ / VÅR REF:

25/4706-2

ÁŠŠEMEANNUDEADJI / SAKSBEHANDLER:

Marit Anne J. Bongo

Høring av Statnetts konseptvalgutredning for Lofoten og Vesterålen/

Viser til brev av 27.06.2025 hvor dere sender Statnetts konseptvalgutredning Lofoten og Vesterålen ut på høring.

Statnett utreder nettbehovet i området Lofoten og Vesterålen for å møte dagens og fremtidens behov i regionen i denne konseptvalgutredning. Til sammen er 3 ulike konsepter utredet hvor det da anbefales i første omgang å gå videre med minimumsalternativet og å bygge 420 kV-ledning mellom Kvandal og Kilbotn som driftes på 132 kV (steg 1 og 2a i konsept B2). Behov og muligheter for videre utvikling vil vurderes i følge med utrulling av områdeplanene som skjer hvert andre år da Statnett anbefaler å legge til grunn en stegvis utvikling.

Videre fremkommer det i utredningen at: *«tiltakene i denne utredningen har en negativ virkning for areal og miljø, og vil særlig påvirke den lokale befolkningen som bruker naturområdene og som har et ønske om å bevare naturen. Dette gjelder enkeltpersoner, turister, interesseorganisasjoner, samisk kultur og reindrift. Miljøvirkninger vil være gjenstand for grundig myndighetsbehandling og er en sentral del av konsesjonsprosessen for tiltakene som blir vurdert omsøkt».*

Sametingets innspill til konseptvalgutredning

Sametinget jobber for å sikre samisk natur og kulturgrunnlag slik at nåværende og kommende generasjoner kan bo og utvikle sin samiske kultur og næring. Grunnlaget for Sametingets politikk i areal- og miljøspørsmål er stadfestet i Sametingsmelding om areal og miljø vedtatt av Sametingets plenum i september 2016. Meldinger finnes på Sametingets hjemmesider; www.samediggi.no.

Forvaltning av arealer og ressurser er omfattende prosesser som vil påvirke livsvilkårene for framtidige generasjoner. Sametinget ser det som avgjørende at vedtak i slike prosesser bygger på et solid kunnskapsgrunnlag. Det er behov for å styrke kunnskapen om samisk kultur, utmarksbruk og næringer for de som planlegger og utreder.

Kraftlinjen vil berøre store reindriftsområder samt markasamiske områder, samt kulturminner og kulturmiljø hvor det også i dag drives landbruk. Dette er viktige kulturbærere for samisk kultur og samisk språk som er svært sårbar i dette området. En utbygging av 420 kV- linje vil i seg selv bety en økt belastning for samisk næring, kultur og samfunnsliv når den er i drift, men vil under anleggsfasen medføre svært omfattende forstyrrelser og ødeleggelser. Dette kommer også frem i prosessen som var rundt 132 kV- linja i samme område.

Området har viktige områder for reinbeite som inkluderer flyttleier, vinterbeiter og kalvings-områder. Derfor vil det være viktig å utrede konsekvensene grundig, og hvordan sikre samisk kultur og næringsutøvelse i området. Konseptutvalgsutredning viser til noen tiltak som skal redusere de negative konsekvensene for spesielt reindrifta i området, blant annet trasétilpasninger, tekniske løsninger og økonomisk kompensasjon.

Sametinget er videre opptatt av at den samlede belastning for reineierne i området belyses grundig og at tidligere og planlagte inngrep samlet ikke overstiger folkerettslig terskel. Det vil si at reinbeitedistriktene, sett i sammenheng med tidligere og samlet belastning, ikke nektes eller påføres vesentlig krenking av sin kulturutøvelse som følger av tiltakene som velges å gå videre med i konseptvalgutredningen. I prosessen rundt 132 kV-linje viste rapportene til at berørte reinbeitedistrikter allerede er sterkt utsatt for tidligere inngrep som vei og -tettstedutbygging, fritidshytter og veier, kraftverk samt planlagte og omfattende prosjekt som kraftverksutbygginger, Hålogalandsveien og utvidelse av Evenes flystasjon. Derfor blir det en viktig å vurdere samlet belastning for de enkelte reinbeitedistriktene i området.

Sametinget vil også anmode om at distriktene ytes ressurser for å bistå de i dialog og møter med tiltakshaver. Dette viser seg å være krevende arbeid, ikke minst for disse reinbeitedistriktene som har få ressurser i form av personer til noe annet enn sitt daglig virke i reindrifta. Dette kan dermed bli utfordrende å følge opp en slik lang og krevende anleggsfase. Denne ressursen eller ansatte bør være med i planleggingen av og under hele anleggsfasen for å følge opp distriktene slik at avbøtende tiltak følges, oppnår forutsigbarhet i sin drift og unngår at deres næring hindres.

Samiske kulturminner

Sametinget er ansvarlig kulturminnemyndighet for samiske kulturminner. Registreringene av samiske kulturminner er fortsatt mangelfulle, noe som gjør at det i store områder ikke er gjort noen dokumentasjon av samiske kulturminner. Derfor utgjør de kjente kulturminnene sannsynligvis kun en liten brøkdel av den totale kulturminnebestanden. Vi anser at det er potensiale for nye funn av hittil ukjente automatisk fredete samiske kulturminner i området.

I løpet av feltsesongen 2018 utførte Sametinget kulturminneregistreringer langs traseene som da var forslått for 132 kV-linja.

Rapport fra registreringene ble oversendt Statnett 14.12.2018. Av de 133 nye registrerte kulturminnene er det 27 som trolig er automatiske fredete samiske kulturminner, der de fleste er tufter og rydningsrøyser tilknyttet til den markasamiske bosetninga i Kvitfors og Osmarka. Sametinget har i tillegg til kulturminnebefaringen siden 2016 også registrert en rekke samiske bygninger i området. Det er registrert en rekke samiske bygninger blant annet i Evenes og Skånland. De fredete bygningene er delvis registrert i Askeladden. jf. Sametingets kulturminnerapport oversendt Statnett 14.12.2018, men ved behov vil det være mulig å henvende seg til Sametinget for en oversikt.

I forbindelse med nye linjetraseer vil det være potensiale for funn av ukjente automatiske fredete samiske kulturminner. En må derfor påregne §-9 undersøkelser på alle traseene som innebærer inngrep i marka.

Vi gjør avslutningsvis oppmerksom på at eventuelle endringer og justeringer av planlagte traseer i alle tilfeller må avklares med Sametinget. Sametinget forutsetter også at tiltakshaver har dialog med oss i forbindelse med eventuell sprenging og anleggstrafikk for fremføring av materiell og utstyr til linjebyggingen.

Konsultasjoner

Viser til Sameloven § 4-3 om plikten til å konsultere.

Utrednings- og konsultasjonskravet etter SP art. 27, jf. art. 1 er forutsettende kriterier for å kunne foreta en konkret vurdering av om et tiltak kan innebære en sannsynlighet for nekting eller vesentlig krenking av grunnlaget for kulturutøvelsen i et område. Kriterier som a) utredningsgrunnlag, b) konsultasjoner, c) sumvirkninger, d) avbøtende tiltak og e) kvalifisert interesseovervekt må inngå i en samlet vurdering av

om fortsatt reindrift i området vil væreregningssvarende (Se eks. Geir Ulfsteins rapport til Olje- og energidepartementet av 16.06.2013).

I dette tilfellet bør det gjøres en vurdering av utredningsgrunnlaget, derunder sumvirkningen, og ta et standpunkt til om de avbøtende tiltakene som foreslås i utredningen er tilstrekkelig for distriktene til å fortsette sin drift. I tillegg bør det gjøres en vurdering av om det er kvalifisert interesseovervekt for tiltaket. Her vil vi påminne at den store samfunnsinteressen for å fornye kraftlinjen er et forhold som setter distriktene i en utfordrende situasjon. Det er vanskelig å gå imot eller hindre en utbygging som er av stor interesse for samfunnet. Dette bør tas i betraktning i vurderingen, konsultasjoner, vedtak og for utforming av endelige avbøtende tiltak.

Det er avgjørende at grunnlaget for vedtak er redegjort grundig med vurderinger i forhold til om vedtaket muliggjør en fortsatt regningssvarende reindrift i området. Det er et urfolksrettslig viktig spørsmål om en skal fatte en avgjørelse i denne saken, hva en legger til grunn i vurderingene for om tiltak med sannsynlighet vil stride mot SP. art. 27. Videre også hva en mener direkte berørte samiske interesser kan tåle av inngrep uten at det kan innebære en nekting eller vesentlig krenking av kultur og - næringsutøvelsen. Svaret på behandlingen av et slikt spørsmål vil ha stor betydning for de berørte reinbeitedistriktene.

Sametinget ønsker å konsultere med Energidepartementet om en vurdering av FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter (SP) 27 med hensyn hva Lofoten og Vesterålen KVVU vil kunne påføre samisk kultur og næringsutøvelse, herunder reinbeitedistriktene, sett i sum med eksisterende inngrep. Vi ønsker også å konsultere om hva som bør legges til grunn før vedtak og hvilke ressurser som kan tilføres for å bistå reinbeitedistriktene for videre oppfølging av denne prosessen.

Dearvuodáiguin / Med vennlig hilsen

Jon Petter Gintal
doaibmi juogushoavda / konstituert seksjonssjef

Marit Anne J. Bongo
ráđđeaddi / rådgiver

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur. /

Dát reive lea elektrovnnalaččat dohkkehuvvon ja sáddejuvvo vuolláičállaga haga.

Hovedmottaker:

Energidepartementet

Postboks 8148 Dep

0033

OSLO